

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «011 ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ» В ІНСТИТУТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 19 травня 2022 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4141>

КАЛАШНИКОВА Світлана Андріївна

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України,
радник дирекції Інституту вищої освіти
Національної академії педагогічних наук
України, м. Київ, Україна

Юрій Андрійович СКИБА

доктор педагогічних наук, доцент,
заступник директора з наукової роботи
Інституту вищої освіти Національної
академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

СЛЮСАРЕНКО Олена Миколаївна

доктор педагогічних наук, старший
науковий співробітник, перший
заступник директора Інституту
вищої освіти Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Жаннета Василівна ТАЛАНОВА

доктор педагогічних наук, старший
науковий співробітник, доцент,
головний науковий співробітник відділу
забезпечення якості вищої освіти
Інституту вищої освіти Національної
академії педагогічних наук України,
аналітичний менеджер Національного
Еразмус+ офісу в Україні, м. Київ, Україна

Анотація. У доповіді представлено інформацію про забезпечення якості підготовки докторів філософії за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. Показано вплив системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти на якість підготовки докторів філософії в Інституті вищої освіти НАПН України. Наголошено, що якість підготовки забезпечується системою внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, її моніторингом, актуальністю змісту навчальних дисциплін, високою кваліфікацією кадрів, спрямуванням істотних фінансових ресурсів в освітній процес, низкою необхідних організаційних заходів і процедур, зокрема міжнародних. Зазначено, що кожну освітньо-наукову програму Інституту Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти у 2021 р. акредитувало з визначенням «зразкова».

Ключові слова: забезпечення якості; Інститут вищої освіти НАПН України; Національна академія педагогічних наук України; освітньо-наукові програми; підготовка докторів філософії.

Вступ. Реформування та створення конкурентоспроможної вищої освіти в Україні у світлі інтеграції до Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору, підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС (2014), схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (Кабінет Міністрів України, 2022), прийняття законів України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015) актуалізували потребу в інноваційному розвитку дослідницької, управлінської, викладацької компетентностей працівників закладів вищої освіти. Відповіддю на сучасні виклики стало створення в Інституті вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (далі — Інститут) освітньо-наукових програм (далі — ОНП) «Політика і лідерство у вищій освіті» і «Викладання і навчання у вищій освіті».

Виклад основного матеріалу. Підготовка здобувачів на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти в галузі знань «01 Освіта / Педагогіка» за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» в Інституті здійснюється відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (Закон 2014) та Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 зі змінами

(Кабінет Міністрів України, 2016), інших нормативно-правових актів.

Для цього Інститут має ліцензію, видану згідно з наказом МОН України від 8 липня 2016 р. № 816. Підготовка докторів філософії проводиться за двома освітньо-науковими програмами:

- «Політика і лідерство у вищій освіті» (гарант Жаннета Таланова, д-р пед. наук, с. н. с., доц., головний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту);
- «Викладання і навчання у вищій освіті» (гарант Юрій Скиба, д-р пед. наук, доц., заступник директора з наукової роботи Інституту) відповідно до Положення про організацію освітнього процесу, Положення про порядок реалізації учасниками освітнього процесу права на академічну мобільність та Положення про проходження практики викладання у закладах вищої освіти, затверджених вченою радою Інституту. Кожну ОНП Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти у 2021 р. акредитувало з визначенням «зразкова» (Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2021).

Якість підготовки визначає система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, її моніторинг, актуальність змісту навчальних дисциплін, висока кваліфікація кадрів, спрямування істотних фінансових ресурсів у освітній процес, низка необхідних організаційних заходів і процедур, у тому числі міжнародних, зокрема за такими критеріями:

1. Проектування та цілі ОНП

ОНП мають чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії Інституту на 2020-2025 рр. (ІВО НАПН України, 2022) і враховують інтереси та пропозиції різних груп зацікавлених осіб.

Унікальність та інноваційність ОНП Інституту полягає в актуальному змісті навчальних дисциплін, побудованому з урахуванням сучасних тенденцій Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору, на основі результатів наукових досліджень Інституту та міжнародних партнерів за проектами програм ЄС Еразмус+ (Національний Еразмус+ офіс в Україні, 2022) і Темпус, зокрема, у частині розбудови ефективного врядування у вищій освіті, забезпечення якості та розширення автономії закладів вищої освіти, інноваційних підходів до викладання й навчання. Крім того, ОНП «Політика і лідерство у вищій освіті» спроектована на міждисциплінарній основі через інтеграцію елементів предметної галузі за спеціальністю «073 Менеджмент», зокрема у частині концепцій інноваційного, проектного менеджменту; методів реалізації функцій менеджменту; методів, технології обґрунтування управлінських рішень.

ОНП модернізовано в межах проекту Програми ЄС Еразмус+ «Структуризація співпраці щодо аспірантських досліджень, навчання з розвитку універсальних навичок та академічного письма в регіонах України» (2016-2020 рр.) за участю закладів вищої освіти Литви, Франції, Ірландії, Фінляндії.

Підготовка докторів філософії за ОНП здійснюється: з орієнтацією на функціонал відповідної професійної діяльності у сфері вищої освіти; через дослідження; з викладанням окремих модулів англійською мовою; із залученням до викладання провідних експертів у галузі вищої освіти, зокрема, членів Національної команди експертів з реформування вищої освіти в Україні; через міжнародну академічну мобільність, стажування та практику викладання.

Програмні компетентності та результати навчання ОНП Інституту відповідають вимогам Національної рамки кваліфікацій для 8-го кваліфікаційного рівня (Кабінет Міністрів України, 2011), а в межах ОНП «Політика і лідерство у вищій освіті» — предметним галузям спеціальностей «011 Освітні, педагогічні науки» (близько 60 %) та «073 Менеджмент».

2. Структура та зміст ОНП

Обсяг освітньої складової ОНП «Політика і лідерство у вищій освіті» і «Викладання і навчання у вищій освіті» — по 40 кредитів ЄКТС, 10 із яких (25 % від загальної кількості кредитів ЄКТС) відведено на дисципліни вільного вибору.

Формування й постійне оновлення змісту ОНП відбувається на основі новітніх досліджень з проблем вищої освіти, спрямованих на професійну діяльність управлінця або викладача в закладі вищої освіти в умовах євроінтеграційних процесів і реформування вищої освіти. Індивідуальна освітня траєкторія за ОНП розвивається на основі людиноцентрованого підходу, який реалізується, зокрема, через надання права аспіранту персонально визначати дисципліни вільного вибору, брати участь у програмах міжнародної академічної мобільності тощо.

Практика забезпечення можливості стажування кожного аспіранта за кордоном в Інституті існує з 2016 р. у межах міжнародної академічної мобільності. З цією метою у 2016-2021 рр. в Інституті діють міжнародні міжінституційні договори за Програмою ЄС Еразмус+. У міжнародній академічній мобільності за ОНП Інституту взяли участь 35 % аспірантів, деякі з них двічі, оскільки не всі аспіранти могли або бажали скористатися такою нагодою з різних причин (зауважимо, що це високий показник для ОНП у закладах вищої освіти України). Зокрема, міжнародна академічна мобільність відбувалася:

1) в University of Ostrava (Чеська Республіка) (відповідно до договору передбачено дев'ять мобільностей; аспіранти, що скористалися цією можливістю — Д. Щеглюк, О. Сергієнко, С. Зиміна, О. Смирнов, Н. Кисіль);

2) у межах проекту Еразмус+ DocHub (відповідно до договору передбачено дев'ять мобільностей; аспіранти, що скористалися цією можливістю — Д. Щеглюк, О. Хруцька, О. Смирнов);

3) у Tampere University (Фінляндія) (відповідно до договору передбачено дев'ять мобільностей, однак COVID-19 вніс корективи у реалізацію цієї можливості);

4) за проектом Еразмус+ UTTERLY з 2021 р. відкрилися додаткові можливості міжнародної мобільності, але їх перенесено на невизначений час задля забезпечення безпечного пересування здобувачів у межах міжнародних проектів.

Практична підготовка здобувачів вищої освіти спрямована на розвиток компетентностей, необхідних для подальшої професійної діяльності, з урахуванням особливостей контингенту здобувачів, адже, наприклад, 43 % аспірантів ОНП «Політика і лідерство у вищій освіті» обіймають керівні посади, усі аспіранти ОНП «Викладання і навчання у вищій освіті» працюють викладачами. Практикоорієнтований підхід реалізується через виконання практичних завдань, зміст і формат яких обумовлені специфікою конкретної навчальної дисципліни та професійної спрямованості підготовки (2,5 кредитів ЄКТС); проходження практики викладання у закладах вищої освіти (2 кредити ЄКТС), управлінської практики в закладах вищої освіти, наукових установах (1 кредит ЄКТС).

Практика викладання у закладах вищої освіти здійснюється на основі угод Інституту з Національним педагогічним університетом імені М.П. Драгоманова, Барським гуманітарно-педагогічним коледжем ім. М. Грушевського.

У загальному обсязі ОНП 26,7 % навчального навантаження аспірантів відведено на контактні години, 60 % — на самостійну роботу. Така структура відображає практичне спрямування ОНП та індивідуалізацію освітньої траєкторії.

3. Доступ до ОНП та визнання результатів навчання

Інформацію про правила прийому на навчання та вимоги до вступників ОНП розміщено на офіційному сайті Інституту (ІВО НАПН України, 2022).

Визнання результатів навчання, отриманих під час академічної мобільності, здійснюється відповідно до міжнародних договорів про співробітництво між Інститутом та іноземним закладом вищої освіти відповідно до «Положення про порядок реалізації учасниками освітнього процесу Інституту вищої освіти НАПН України права на академічну мобільність».

Зокрема, у 2017 р. визнано результати навчання аспірантів ОНП Д. Щеглюк., О. Сергієнко, С. Зиміної, отримані під час академічної мобільності (University of Ostrava). Проектна група ОНП «Політика і лідерство у вищій освіті» розглянула документи щодо результатів академічної мобільності аспірантів і прийняла рішення про визнання.

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, регулюється в Інституті розділом IX «Положення про організацію освітнього процесу Інституту вищої освіти НАПН України».

4. Навчання і викладання за ОНП

Форми та методи навчання й викладання сприяють досягненню заявлених у ОНП цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи. В освітній процес впроваджуються кращі практики Європейського простору вищої освіти.

У межах ОНП реалізуються такі форми організації освітнього процесу: навчальні заняття (лекції, семінари, практичні заняття, консульта-

ції); самостійна робота (виконання індивідуальних (зокрема підготовка проектів статей) і командних завдань); практична підготовка (зокрема практика викладання); контрольні заходи (тести, захист інтегрального завдання).

Результати навчання за кожною навчальною дисципліною, модулем відповідають програмним компетентностям і результатам навчання за ОНП. Заплановані за дисципліною, модулем результати навчання досягаються за допомогою методів навчання й викладання (зокрема проблемно-пошуковий, інтерактивний, проектний, творчий методи, демонстрація, навчальна дискусія, дослідницька робота, мозковий штурм, аналіз ситуації) у межах різних видів навчальних занять (лекція-презентація; практичне та семінарське заняття; консультація) відповідно до специфіки конкретної навчальної дисципліни.

Академічна свобода викладачів ОНП реалізується в процесі розроблення та реалізації навчальних дисциплін (вибір змісту, видів навчальних занять, методів і засобів викладання, контрольних заходів, стилю викладання, методів і критеріїв оцінювання), зокрема, шляхом впровадження результатів наукових досліджень.

Академічна свобода аспірантів ОНП реалізується через самостійний вибір підходів до виконання індивідуальних і командних завдань за навчальними дисциплінами з урахуванням тематики індивідуального наукового дослідження; навчальних дисциплін вільного вибору; теми індивідуального дослідження; наукового керівника; місця проведення практики викладання.

Навчання за ОНП відбувається на основі та через дослідження шляхом реалізації аспірантами власного наукового дослідження в процесі вивчення навчальних дисциплін; відображення в змісті навчальних дисциплін новітніх досліджень за відповідною тематикою; орієнтації практичних завдань і самостійної роботи на тематику індиві-

дуальних наукових досліджень аспірантів, зокрема підготовку проектів статей, розділів дисертації; використання наукових методів дослідження для виконання завдань за навчальними дисциплінами.

Додатковими можливостями для поєднання навчання й дослідження є участь здобувачів вищої освіти ОНП у щорічних науково-практичних заходах Інституту, публікація результатів наукових досліджень у журналах Інституту «Університети і лідерство», «Філософія освіти», які віднесені до категорії «Б».

Участь у міжнародних проектах наукових працівників Інституту та здобувачів вищої освіти створює можливості для удосконалення викладання й навчання. Наприклад, за результатами проекту «Структурована співпраця в області докторських досліджень (підготовки), підготовки з універсальних навичок та академічного письма в регіонах України» (2016-2020 рр.) оновлено опис ОНП, зміст і методи викладання й навчання, а також розроблено та впроваджено вибіркочку навчальну дисципліну «Кар'єра та персональна ефективність дослідника».

5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність

Правила проведення контрольних заходів є чіткими й зрозумілими, доступними для всіх учасників освітнього процесу; вони забезпечують об'єктивність екзаменаторів, включають процедури оскарження результатів контрольних заходів та їх повторного проходження.

В Інституті у 2021 р. відповідно до наказів МОН України діяли разові спеціалізовані вчені ради для захисту дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки». Відбулися захисти дисертаційних досліджень випускниць ОНП «Викладання і навчання у вищій освіті» Олени Самборської (науковий керівник — Ольга Ярошенко, д-р пед. наук, проф., дійсний член (академік) НАПН України,

головний науковий співробітник відділу інтеграції вищої освіти і науки Інституту) і Вікторії Поберецької (науковий керівник — Ірина Драч, д-р пед. наук, доц., директор Інституту).

В Інституті затверджено Кодекс академічної доброчесності аспірантів, докторантів, здобувачів наукових ступенів і наукових працівників та діє Положення про академічну доброчесність, згідно з яким визначено заходи запобігання академічній недоброчесності, передбачено відповідальність за порушення академічної доброчесності, аспіранти підписують Декларацію академічної доброчесності, роботи перевіряють на антиплагіат.

6. Людські ресурси

100 % викладачів ОНП Інституту мають науковий ступінь доктора або кандидата наук; освітній процес забезпечують 10 докторів наук та 4 кандидати наук, із них 2 є дійсними членами (академіками) НАПН України, 1 — член-кореспондент НАПН України; 100 % викладачів були керівниками або виконавцями міжнародних проєктів; 100 % викладачів активно проводять наукові дослідження та постійно публікуються у провідних вітчизняних і зарубіжних наукових виданнях.

До проведення навчальних занять за ОНП Інститут залучає: членів Національної команди експертів з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+ (В. Луговий, перший віце-президент НАПН України; В. Бахрушин, член Науково-методичної ради МОН України (сектор вищої освіти), професор Національного університету «Запорізька політехніка»); експертів Національного Еразмус+ офісу в Україні (С. Шитікова); експертів Національного агентства кваліфікацій (В. Ковтунець); зарубіжних фахівців, зокрема проф. Dr. Jaakko Kauko та проф. Dr. Vuokko Kotamäki з Університету Тампере, Фінляндія. Також серед наукових працівників Інституту, залучених до освітнього процесу, є експерти Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та Науково-методичної ради МОН України —

І. Драч, М. Дебич, Ю. Скиба, О. Слюсаренко, К. Трима, Г. Чорнойван, О. Ярошенко.

Інститут сприяє професійному розвитку викладачів ОНП шляхом створення умов для підготовки та захисту докторських дисертацій (І. Власова, 2020 р.; М. Дебич, 2019 р.); участі у міжнародних проєктах Інституту; участі у короткотермінових програмах професійного розвитку та наукових заходах (дистанційних курсах, тренінгах, семінарах, круглих столах, форумах тощо); участі у програмах академічної мобільності. Наприклад, у 2017 р. між Інститутом та University of Ostrava укладено «Inter-institutional agreement 2017-2022» за напрямом Key Action 1 — Mobility for learners and staff — Higher Education Student and Staff Mobility (Програма ЄС Еразмус+), що передбачає можливість академічної мобільності для викладачів та здобувачів ОНП. У рамках цього проєкту викладач М. Дебич пройшла тримісячне стажування. У 2019-2020 рр. викладачі Інституту (С. Калашнікова, О. Оржель, М. Дебич, К. Трима, О. Паламарчук) взяли участь у навчальних візитах у межах реалізації міжнародного проєкту Британської Ради «Програма вдосконалення викладання у вищій освіті» (2019-2021 рр.).

До заходів за проєктом Програми Еразмус+ «Структурована співпраця в області докторських досліджень, підготовки з універсальних навичок та академічного письма в регіонах України — DocHub» (2016-2020 рр.) долучилися всі викладачі Інституту.

7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси

Бюджетні ресурси, спрямовані Інститутом для забезпечення ОНП у 2016-2022 рр., склали 2,1 млн грн, включаючи 774 тис. грн на оплату за навчання аспірантів (контракт), з них понад 118 тис. грн спрямовано на розвиток матеріально-технічної бази. Обсяги фінансування за проєктом з міжнародної академічної мобільності з Остравським університетом (Чеська Республіка) склали 104 тис. євро. У межах проєкту Еразмус+ «Структурована співпраця в області докторських досліджень, підготовки з універсальних навичок та академічного письма в регіонах України — DocHub» (2016-2020 рр.) на академічну мобільність виділено фінансування в сумі 32 тис. євро.

Матеріально-технічні ресурси, що використовуються для забезпечення ОНП є достатніми і складають: 26 ноутбуків, апаратно-програмний комплекс для проведення локальних і дистанційних заходів з можливістю одночасного перекладу на аудіо-гарнітуру учасникам; **комплекс програм-**

ного забезпечення «Мосо» для дистанційного навчання та оцінки ефективності персоналу; «Windows MultiPoint Server Premium»; відеотермінал «Cisco SX20» та інше обладнання для проведення чотиристоронніх Інтернет-конференцій у Full HD форматі.

Аспіранти забезпечені ноутбуками та вільним безоплатним доступом до WI-FI мережі, вони мають можливість працювати з бібліотечними фондами в читальній залі Інституту, що обладнана комп'ютером з доступом до електронних ресурсів науково-дослідних баз EBSCO.

8. Внутрішнє забезпечення якості ОНП

В Інституті відбувається розвиток внутрішньої культури забезпечення якості вищої освіти. Інститут здійснює заходи щодо моніторингу й періодичного перегляду ОНП відповідно до алгоритму, представленого в Положенні про організацію освітнього процесу.

Перегляд ОНП, зокрема внесення змін в опис ОНП, навчальний план і навчальні дисципліни, відбувається один раз на рік на основі рішення проектної групи з урахуванням: періоду акредитації ОНП; результатів опитувань аспірантів і випускників, пропозицій викладачів, роботодавців і аспірантів, та погоджується вченою радою Інституту.

Урахування рекомендацій експертної групи, галузевої експертної ради Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти та учасників освітнього процесу щодо посилення прикладного аспекту спонукали до модернізації ОНП і появи другої версії ОНП. Також удосконалено описи навчальних дисциплін (силабуси) задля сприяння аспірантам у побудові індивідуальних освітніх траєкторій на основі зрозумілого та структурованого представлення матеріалів навчальних дисциплін (змісту, методів викладання та оцінювання тощо).

Внутрішнє забезпечення якості вищої освіти здійснюють члени проектної групи, які відповідають за розроблення, перегляд та оновлення

змісту ОНП; викладачі, які беруть участь в освітньому процесі і відповідають за формування відповідних компетентностей та результатів навчання, передбачених ОНП; завідувачі відділів, де працюють наукові керівники аспірантів.

Координацію та контроль за дотримання процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості вищої освіти здійснює гарант ОНП та завідувач відділу науково-організаційної та кадрової роботи Інституту.

Моніторинг якості освіти здійснюють перший заступник директора, заступник директора з наукової роботи та завідувач відділу науково-організаційної та кадрової роботи. Реалізована модель розподілу відповідальності між різними структурними підрозділами Інституту у контексті здійснення процесів і процедур внутрішнього забезпечення якості ОНП забезпечує продуктивність її реалізації.

9. Прозорість і публічність

Права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу Інституту регламентуються «Положенням про організацію освітнього процесу Інституту вищої освіти НАПН України»; «Положенням про порядок реалізації учасниками освітнього процесу Інституту вищої освіти НАПН України права на академічну мобільність»; «Положенням про стипендіальну комісію та правила призначення академічних стипендій аспірантам і докторантам Інституту вищої освіти НАПН України». Аспіранти, які навчаються за денною формою здобуття вищої освіти за державним замовленням за рахунок коштів загального фонду державного бюджету, мають право на матеріальну допомогу/преміювання (ІВО НАПН України, 2022).

10. Навчання через дослідження

Дисципліни за ОНП відповідають науковим інтересам аспірантів. Наукова діяльність аспірантів відповідає напряму досліджень наукових керівників (Луговий & Таланова, 2020; Слюсаренко, 2015; Таланова, 2010). Організацію освітнього процесу засновано на принципі навчання через

дослідження та принципі практикоорієнтованої підготовки, пов'язаної з тематикою індивідуальних наукових досліджень аспірантів.

Наукові інтереси аспірантів забезпечуються релевантністю змісту програмних навчальних дисциплін та його відповідністю темам досліджень аспірантів, що визначені у межах предметної галузі спеціальності «011 Освітні, педагогічні науки» з урахуванням міждисциплінарності ОНП.

Інститут організаційно і матеріально забезпечує можливість аспірантам проводити та здійснювати апробацію результатів власного дослідження шляхом інформування про наукові заходи (міжнародні та всеукраїнські науково-практичні конференції, форуми, семінари, круглі столи) на сайті Інституту; безкоштовної публікації статті у міжнародному науковому журналі Інституту «Університети і лідерство» (журнал включено до фахових видань категорії «Б» галузі знань «01 Освіта / Педагогіка», спеціальність «011 Освітні, педагогічні науки»; безкоштовної участі аспірантів у щорічних науково-практичних конференціях Інституту; участі аспірантів у науково-практичних заходах, що реалізуються в межах міжнародних проєктів.

В Інституті реалізується інноваційна практика створення разових спеціалізованих вчених рад для захисту дисертацій.

Забезпечення якості підготовки докторів філософії за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» в Інституті вищої освіти НАПН України є завданням багатоплановим і охоплює діяльність у межах циклу безперервного вдосконалення.

Удосконалення якості підготовки докторів філософії за ОНП передбачає:

- оновлення переліку загальних і предметних компетентностей, програмних результатів навчання за ОНП з урахування стандарту вищої освіти за спеціальністю «011 Освітні, педагогічні науки» (МОН України, 2018-2021) та відповідне доопрацювання навчальних дисциплін;
- створення електронного каталогу вибіркового навчальних дисциплін і розширення їх переліку;
- розширення місць проведення педагогічної практики та збільшення її обсягу;
- запровадження управлінської практики для ОНП «Політика і лідерство у вищій освіті»;
- запровадження щорічного спільного колоквиуму для презентації аспірантами обох ОНП результатів їхніх індивідуальних досліджень за участю працівників Інституту та запрошених експертів;

- унормування роботи наукових керівників та їх взаємодії з аспірантами, зокрема в межах реалізації освітнього компоненту ОНП відповідно до практик Європейського дослідницького простору;

- удосконалення механізмів контролю за своєчасним виконанням індивідуального плану, підготовкою дисертаційних робіт, поданням документів аспірантами до спеціалізованих вчених рад та захисту дисертаційних робіт;

- сприяння підвищенню публікаційної активності аспірантів у наукових фахових виданнях, зокрема в журналі «Університети і лідерство», та у виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus та WoS.

Перспективи розвитку ОНП безпосередньо пов'язані зі Стратегією розвитку Інституту вищої освіти НАПН України на 2020-2025 роки.

У межах Стратегічної цілі 1 «Визначення та обґрунтування орієнтирів розвитку університетів України у контексті європейської інтеграції»:

- виконання індивідуальних наукових досліджень аспірантів відповідно до тематики фундаментальних / прикладних досліджень Інституту;

- проведення національних опитувань з питань розвитку вищої освіти України та використання результатів для модернізації змісту ОНП;

- підготовка аналітичних матеріалів і спільних наукових публікацій із залученням аспірантів;

- організація і проведення аспірантами національного наукового семінару задля поширення та популяризації результатів їх досліджень;

- експертиза проєктів нормативно-правових документів з питань розвитку вищої освіти із залученням аспірантів.

У межах Стратегічної цілі 2 «Посилення інституційної спроможності університетів України, розвиток їх лідерського потенціалу»:

- проведення аспірантами відкритих тренінгів для університетів за темами індивідуальних досліджень;

- участь аспірантів у підготовці навчальних і методичних матеріалів з питань розвитку університетів;

- залучення аспірантів до проведення на замовлення університетів інституційного аудиту та надання рекомендацій щодо інституційного розвитку.

У межах Стратегічної цілі 3 «Творення мережі лідерів змін у вищій освіті України»:

- формування і розвиток бази даних і мережі випускників аспірантури Інституту, їх залучення до оновлення ОНП, викладання в аспірантурі.

У межах Стратегічної цілі 4 «Розбудова національної платформи кращих практик університетів України»:

- розроблення дослідницьких завдань в межах ОНП щодо ідентифікації, аналізу, опису і презентації кращих практик діяльності університетів України за темами індивідуальних досліджень аспірантів і подальшого розміщення на національній інформаційно-комунікаційній платформі «Університети України: кращі практики».

Висновки. Із зазначеного вище можна зробити такі висновки.

1. Цілі ОНП відповідають місії та Стратегії розвитку Інституту до 2025 р. Вони визначені з урахуванням тенденцій Європейського простору вищої освіти та Європейського дослідницького простору, зокрема щодо розбудови ефективного врядування та лідерства у вищій освіті, розширення університетської автономії, забезпечення якості вищої освіти та підходів до докторської підготовки.

2. Унікальність ОНП Інституту вищої освіти НАПН України забезпечується орієнтацією на функціонал відповідної професійної діяльності у сфері вищої освіти; через *індивідуальні дослідження*; з викладанням окремих модулів *англійською мовою*; із залученням до викладання *провідних експертів* сфери вищої освіти, зокрема Національних експертів з реформування вищої освіти Програми ЄС Еразмус+, експертів Національного агентства кваліфікацій, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Науково-методичної ради МОН України; через *міжнародну академічну мобільність* аспірантів і викладачів.

3. Зміст ОНП постійно оновлюється на основі синергії новітніх досліджень з проблем вищої освіти та практичного досвіду вітчизняних і міжнародних партнерів. *Індивідуальна освітня траєкторія* будується на основі *синергії* індивідуальних завдань і проектів та індивідуального дослідження (орієнтація на тематику індивідуальних досліджень аспірантів, підготовку проектів статей, розділів дисертації тощо). *Практикоорієнтований підхід* реалізується через виконання практичних завдань, зміст і формат яких обумовлені специфікою конкретної навчальної дисципліни та *професійної спрямованості підготовки*; проходження *практики викладання та управлінської практики* в закладах вищої освіти, наукових установах. *Актуальність змісту* навчальних дисциплін забезпечено результатами співпраці Інституту вищої освіти НАПН України та європейських університетів-партнерів та інших організа-

цій за результатами *дев'яти міжнародних проектів Програм ЄС Еразмус+ і Темпус, Британської Ради* тощо. *Навчання на основі досліджень, через дослідження, задля дослідження*: виконання індивідуальних завдань і проектів засновано на проведенні індивідуального дослідження з підготовкою проектів, статей, тез доповідей, розділів дисертації, експертних та аналітичних матеріалів; можливості на безоплатній основі публікувати статті у міжнародному науковому журналі Інституту «Університети і лідерство» (категорія «Б»); презентація результатів досліджень аспірантів на вітчизняних і міжнародних заходах.

4. Удосконалення якості підготовки докторів філософії в Інституті вищої освіти НАПН України передбачає створення електронного каталогу та розширення переліку вибіркового навчальних дисциплін, збільшення кількості місць і збільшення обсягу педагогічної практики, впровадження управлінської практики для ОНП «Політика і лідерство у вищій освіті». Потребують удосконалення механізми контролю за своєчасним виконанням індивідуального плану, підготовкою дисертаційних робіт, поданням документів до спеціалізованих вчених рад та захисту дисертаційних робіт.

5. Маючи зразкові ОНП, Інституту вищої освіти НАПН України необхідно розширити співпрацю з

іншими науковими установами НАПН України, зокрема щодо поширення досвіду із забезпечення та вдосконалення якості підготовки докторів філософії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Закон України «Про вищу освіту». (2014, 1 липня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». (2015, 26 листопада). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

Закон України «Про освіту». (2017, 5 вересня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Інститут вищої освіти НАПН України. (2020). *Стратегія розвитку Інституту вищої освіти НАПН України на 2020-2025 роки*. <https://bit.ly/311FKj>

Інститут вищої освіти НАПН України. (2022). *Аспірантура*. <https://ihed.org.ua/education/aspirantura/>

Кабінет Міністрів України. (2011, 23 листопада). *Про затвердження Національної рамки кваліфікацій* (1341). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>

Кабінет Міністрів України. (2016, 23 березня). *Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)* (261). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-p>

Кабінет Міністрів України. (2022, 23 лютого). *Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки* (286-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p>

Луговий, В., & Таланова, Ж. (ред.). (2020). *Механізми оцінювання якості вищої освіти в умовах євроінтеграції* : монографія. <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-38-0-2020>

Міністерство освіти і науки України. (2018-2021). *Затверджені стандарти вищої освіти*. <https://bit.ly/2NKlhwd>

Національна академія педагогічних наук України. (2020). *Програма спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2021-2023 роки*. <http://naps.gov.ua/ua/activities/research/mon23/>

Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. (2021). *Додаток до протоколу № 13 (56) засідання Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 27 липня 2021 р.* <https://bit.ly/3HDXIRD>

Національний Еразмус+ офіс в Україні. (2022). *База і новини проєктів Еразмус+, Темпус, Жан Моне*. <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/novyny-i-baza-proektiv.html>

Слюсаренко, О.М. (2015). *Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації* : монографія. Київ: Пріоритети. <https://lib.iitta.gov.ua/10225/>

Таланова, Ж.В. (2010). *Докторська підготовка у світі та Україні* : монографія. Київ: Міленіум. <https://bit.ly/30Yv75J>

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. (2014, 27 червня). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

QUALITY ASSURANCE OF PhD STUDIES IN EDUCATIONAL, PEDAGOGICAL SCIENCES AT THE INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION OF THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE

Scientific report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, May 19, 2022

Svitlana Kalashnikova

DSc in Pedagogy, Professor, Corresponding Member of NAES of Ukraine, Directorate Adviser, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Yurii Skyba

DSc in Pedagogy, Associate Professor, Deputy Director for Research, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Olena Slyusarenko

DSc in Pedagogy, Senior Researcher, First Deputy Director, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Zhanneta Talanova

DSc in Pedagogy, Senior Researcher, Associate Professor, Chief Research Fellow of the Department of Quality Assurance in Higher Education, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine; Analytical Manager, National Erasmus+ Office in Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The report presents information on the quality assurance of PhD studies in Educational, Pedagogical Sciences at the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. The internal quality assurance system's impact on the quality of PhD studies at the Institute of Higher Education of NAES of Ukraine is substantiated. It is emphasised that the higher education quality is ensured by the internal quality assurance system, quality monitoring, relevance of the content, high qualification of the academic staff, significant financial resources to support the educational process, a number of necessary organisational measures and procedures, including international. It is noted that each PhD programme of the Institute is accredited in 2021 by the National Agency for Higher Education Quality Assurance with the grade "exemplary".*

Keywords: *quality assurance; Institute of Higher Education of NAES of Ukraine; National Academy of Educational Sciences of Ukraine; educational and research programmes; PhD studies.*

Дата публікації: 30 червня 2022 р.